

*groep voor sociaal-economische en institutioneel-juridische geschiedenis van geestelijke en kerkelijke instellingen in de Nederlanden in de Middeleeuwen*, VII (maart/juni 1995) i-ii, 22.

B. R. de Melker, *Oorkondenboek van Amsterdam tot 1400. Supplement* (Apparaat voor de geschiedenis van Holland XII; Hilversum: Verloren, [S. 1.]: Historische vereniging Holland, 1995, xii + 108 blz., f25,-, ISBN 90 70403 39 0).

In 1975 verscheen het *Oorkondenboek van Amsterdam tot 1400*, uitgegeven door P. H. J. van der Laan, een welkome, zorgvuldige editie die 866 stukken omvat, deels *in extenso*, deels in regestvorm. Deze betreffen rechtshandelingen met betrekking tot de stad Amsterdam, 'het stadsbestuur, instellingen en personen van Amsterdam' zoals Van der Laan in zijn inleiding bepaalde. Hij nam ook een kleine tachtig zogeheten *deperdita* op, 'documenten' die noch in origineel noch in afschrift bewaard bleven maar vermeld zijn in bijvoorbeeld grafelijke rekeningen, of geschriften van later datum. Van der Laan streefde daarbij niet naar volledigheid. B. R. de Melker, de samensteller van een supplement op dit oorkondenboek, dat ruim 150 nummers telt, is op dit punt royaler en komt met een honderdtal nieuwe *deperdita*. Een deel daarvan is afkomstig uit een opmerkelijke bron, een in het Rijksarchief Utrecht (archief Huydecoper) bewaarde, in de eerste helft van de achttiende eeuw vervaardigde lijst van Amsterdamse schepenoorkonden, indertijd aanwezig in Amsterdamse godshuizen of persoonlijk eigendom van één der samenstellers, Gerrit Schoemakers. In zijn inleiding vestigt De Melker de aandacht op de verdiensten van dit handschrift, dat voornamelijk vanwege de vermelding van de ambterende magistratspersonen voor hem van belang is. Bij *deperdita* van andere herkomst geeft hij uitvoerige inlichtingen over de inhoud en omtrent de overlevering van de stukken. Zij betreffen in hoofdzaak grondbezit en De Melker heeft zich veel moeite gegeven om de er in genoemde personen en onroerende goederen te identificeren. Een twintigtal, uit de jaren 1359 tot 1388, gaan over jaarrentes uit te keren uit de Amsterdamse biertol, meestal over een korte periode, in één geval over ruim tien jaar. Het aantal 'nieuwe' complete teksten van wèl in origineel of afschrift overgeleverde documenten in deze collectie is niet groot. Drie ervan gaan over afkoop van keurmede (het laatste uit 1344), waarvan niet vaststaat maar De Melker op grond van persoonsgegevens wel aannemelijk maakt dat het inwoners van Amsterdam betreft. (Dat Amsterdam in die tijd niet alleen keurmedige inwoners maar ook keurmedige poorters telde, staat vast, zie Van der Laans nr. 66 uit 1346.)

De uitgegeven oorkonden en *deperdita* bevatten zoveel namen van Amsterdamse magistraten (schepenen en beraders/burgemeesters) dat het de moeite waard bleek een nieuwe lijst daarvan op te stellen ter aanvulling van de bestaande lijsten die sinds 1597 zijn gepubliceerd (vanaf 1413), omstreeks 1660 aangevuld door de schilder-genealoog Jacob Colijns — die met 1333 begon en soms ongegeneerd knoeide met de namen die hij noteerde — en de particuliere lijst van een regent van het Burgerweeshuis, mr. Gerard Schaep, die ook de archieven van de Nieuwe Kerk bekeken had. Samen met S. A. C. Dudok van Heel zette De Melker in drie kolommen de gegevens van Schaep, Colijns en hun eigen onderzoek naast elkaar, een nuttige bijlage die ook vermeldt van welke schepenen de zegels bewaard of bekend zijn. In een tweede bijlage behandelt De Melker de in Amsterdam gebruikelijke datum van magistratswisseling; hij kan deze bepalen op 1 mei tot en met 1388; vanaf 1389 had de verandering op 2 februari plaats. Dit resultaat is uiteraard van belang voor de datering van de oorkonden (het leidde tot de correctie van drie dateringen in het oorkondenboek van Van der Laan) en eveneens voor de samenstelling van de magistratslijst.

J. A. Kossman-Putto

W. Paravicini, ed., *Der Briefwechsel Karls des Kühnen (1433-1477). Inventar* (Kieler Werkstücke, Reihe D, Beiträge zur europäischen Geschichte des späten Mittelalters IV, 2 dln.; Frankfurt am Main, etc.: Peter Lang, 1995, 594 en 638 blz., DM226,-, ISBN 3 631 46371 5).

In 1971 besloot Werner Paravicini, jong medewerker van het Deutsche historische Institut, zich te wagen aan een editie van de brieven van de Bourgondische hertog Karel de Stoute (1433-1477). Hij heeft zich toen waarschijnlijk niet gerealiseerd dat dit een project van zeer lange adem zou worden. Nu hij, bijna een kwart eeuw later, is teruggekeerd naar Parijs als directeur van het genoemde instituut, kan hij nog steeds geen volledige editie aanbieden. Wel is er nu, dankzij de hulp van studenten, promovendi en medewerkers, die een enthousiaste en zeer deskundige *Arbeitsgruppe* vormen, een inventarisatie van Karels briefwisseling. En dat is al heel wat: meer dan 3500 nummers, chronologisch gerangschikt in twee dikke delen. De regesten vermelden alleen gegevens over afzender, geadresseerde, plaats en datum, verzending en ontvangst, overlevering en bewaarplaats. Over de inhoud wordt niets gezegd, behalve — paradoxaal genoeg — als het gaat om *deperdita*. Veel brieven komen we namelijk op het spoor via rekeningposten die beloningen aan boden verantwoorden. Deze posten, die bijna integraal in de inventaris worden afgedrukt, vermelden vaak ook de inhoud van de brief. Oorkonden, bevelschriften en andere officiële akten zijn niet opgenomen. Wel zijn ook politieke manifesten, diplomatieke instructies en verzoekschriften aan de vorst vermeld.

De inventarisatie is in eerste instantie verricht op basis van gedrukt materiaal: edities en vermeldingen in de literatuur. Meer dan 1500 titels zijn systematisch verwerkt. Daarnaast zijn in archieven en bibliotheken naspeuringen verricht naar nog niet eerder opgemerkt briefmateriaal. Daarbij heeft men echter niet naar volledigheid gestreefd. Slechts enkele fondsen zijn systematisch doorgenomen. Een belangrijke bijdrage leverde de verzameling van Henny Gruneisen (t 1973), aangelegd in het kader van de editie van *Deutsche Reichstagsakten*. Nog belangrijker waren de papieren uit de nalatenschap van de Parijse archivaris Henri Stein (t 1940). Zijn dossiers, waarvan een belangrijk deel nu in het departementaal archief in Dijon bewaard wordt, bevatten aantekeningen uit tal van grote en kleine archieven in geheel Europa. Daaronder bevonden zich ook afschriften van stukken uit in de Tweede Wereldoorlog verwoeste archieven. Tenslotte moet ook de collectie van het Dagvaartenproject van het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis in Den Haag worden vermeld. Een groot deel van de *deperdita* kwam men op het spoor via de daar gemaakte afschriften uit Hollandse rekeningen.

De twee dikke delen bieden een schat aan informatie, waarmee een ieder die zich met de politieke en institutionele geschiedenis van de Bourgondische 'staat' bezighoudt zijn voordeel kan doen. De inventaris is niet volledig, maar het zou inderdaad 'absurd' zijn, zoals Paravicini zelf zegt (11), de resultaten van het onderzoek om die reden aan de wetenschap te onthouden. De waarde van het boek is vooral gelegen in de opgaven van vindplaatsen. Een blik in het boek is voldoende om vast te stellen waar zich relevant materiaal bevindt. Het is dan wel vervelend te moeten constateren dat veel verwijzingen naar archivalia onduidelijk of verouderd zijn. Men heeft in de meeste gevallen eenvoudig de verwijzing uit de (vaak oude) literatuur of editie overgenomen. Dat heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat de aanduidingen van archiefstukken die zich bevinden in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag nog veel aan de onderzoeker zelf overlaten. Dat we de *chartes des domaines de la maison d'Orange* moeten zoeken in het Archief van de Nassause Domeinraad, laat zich wel raden, maar het zal menige onderzoeker toch even tijd kosten voor hij er achter is dat hij het *Register Privilégia Ducis Caroli* moet aanvragen als Archief Graven van Holland, inv. nr 240. Was het niet een kleine moeite geweest dit even aan te passen? Maar ach, het zijn details en de extra zoektijd is maar zeer betrekkelijk.

Het boek zal grotendeels overbodig worden als de aangekondigde editie verschijnt. Alleen de